

Henryk Chałupczak

Politologiczne konteksty pogranicza

Pogranicze. Polish Borderland Studies 1/1, 66-67

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Politologiczne konteksty pogranicza

Henryk Chałupczak¹

Link do artykułu:

http://pogranicze.uni.opole.pl/biblioteka/docs/nr1/chalupczak_nr1.pdf

Standard cytowania (APA):

Chałupczak, H. (2013). Politologiczne konteksty pogranicza. *Pogranicze. Polish Borderlands Studies, nr 1*, s. 66-67.

Pytanie redakcji pojawia się w bardzo ważnym, można rzec przełomowym, momencie dla politologii. Jako dyscyplina naukowa stoi ona obecnie wobec nowych wyzwań oraz potrzebuje jak nigdy pogłębionej refleksji i dyskusji nad swoją tożsamością i specyfiką, kondycją, polami badawczymi, szansami i zagrożeniami. A tych ostatnich jest coraz więcej: „wybijają” się na samodzielność subdyscypliny politologii, takie jak np. komunikowanie społeczne, stosunki międzynarodowe a przede wszystkim, co stało się faktem, nauki o polityce publicznej. Kończy się też boom w sferze dydaktycznej, spada liczba kandydatów na studia, likwidowane są na niektórych uczelniach politologiczne kierunki studiów. Jednocześnie wiele jest wyzwań, które stawia globalizacja, mediatyzacja polityki, zaczęły też funkcjonować nowe zasady finansowania badań naukowych i kategoryzacji jednostek naukowo-badawczych, obowiązuje nowy podział nauki w Polsce, gdzie politologia znalazła się w obszarze i dziedzinie nauk społecznych (poprzednio nauk humanistycznych). Z drugiej strony to czas dla politologii bardzo sprzyjający: jak chyba niewiele innych dyscyplin odpowiada ona potrzebom „nowych czasów” - czasów i globalizacji i regionalizacji. Wyraźnie rośnie jej funkcja eksplanacyjna i predykcyjna, widoczna jest przydatność dla praktyki politycznej, coraz bardziej skomplikowanej i obejmującej nowe sfery rzeczywistości społecznej.

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że politologia, by się rozwijać, musi skutecznie „zagospodarowywać” naturalne dla siebie pola badawcze, które tylko dlatego nie są jeszcze jej udziałem czy domeną, że jest stosunkowo dyscypliną bardzo młodą. Do takich wyzwań – szans, pól badawczych, należą wybrane polityki publiczne państwa, badania etniczne oraz szczególnie problematyka pogranicza. Jako że domeną politologii jest wielowątkowa refleksja nad wszystkim, co wiąże się z polityką i działaniem politycznym, zdobywaniem i wykonywaniem władzy jest więc rzeczą oczywistą, że ważnym polem badawczym muszą być pogranicza. Bo to nie tylko kategoria geograficzna, etniczna, kulturowa, ale przede wszystkim polityczna, a więc i politologiczna. Jeśli zgodzimy się co do tego, iż politologia bada m.in. uwarunkowania i istotę zjawisk oraz procesów politycznych występujących w różnych sferach życia społecznego, a w polu polityki mieszczą się m.in. organizacja polityczna społeczeństwa, struktury społeczne, wartości, świadomość społeczna oraz relacje między tymi kategoriami, to badania pogranicza muszą stanowić przedmiot badań politologicznych.

Pogranicze powinno być ujmowane przez politologię w różnych kontekstach, w tym w dwu podstawowych: jako podmiot oraz przedmiot polityki. Oba są niezwykle atrakcyjne. Jako podmiot polityki, pogranicze winno być traktowane w kontekście terytorium i granic narodu,

¹ Prof. zw. dr hab. Henryk Chałupczak: pracownik Zakładu Badań Etnicznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

państwa, odrębności, regionalizacji, etniczności i wielokulturowości. Ważnym obszarem zainteresowania politologii powinny stać się pogranicza ujmowane jako przedmiot polityki, przede wszystkim w kontekście funkcji państwa. W tym podejściu podstawowe znaczenie mają polityki publiczne, przede wszystkim polityka społeczna, gospodarcza, etniczna państwa itp. Takiemu widzeniu tej kwestii dawałem już wyraz w kilku swoich publikacjach, w tym także wystąpieniu na II Kongresie Politologii w Poznaniu (Chałupczak 2008; 2013a; 2013b).

Wszystkie te odniesienia do kategorii pogranicza mają szczególną wagę w kontekście

procesów integracyjnych w Europie oraz rozwoju Wspólnot Europejskich jako podmiotu stosunków międzynarodowych. Często uważa się, że przez wzgląd na wieloetniczność kontynentu europejskiego nastąpić musi generalne przededefiniowanie takich pojęć jak naród, państwo, mniejszość narodowa, region, pogranicze. Nie można bowiem wykluczyć, że w zintegrowanej Europie nie będzie już istniał tzw. naród państwowy, tytularny, większościowy, państwa narodowe, że Europa będzie federacją a wszystkie narody pozostawać będą w mniejszości. Skutkować to może rozwojem i upodmiotowieniem pograniczy.

Literatura:

Chałupczak, H. (2008). Ethnic problems as the subject and object of political science research. *Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie, t. 1*, ss. 81 – 97.

Chałupczak, H. (2013a). Paradygmat badawczy polityki etnicznej jako polityki publicznej państwa. W: A. Sakson (red.), *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce i Europie. Aspekty polityczne i społeczne* (s. 11-28). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Chałupczak, H. (2013b). Paradygmat badawczy polityki migracyjnej państwa z perspektywy politologicznej. W: M. Lesińska, M. Okólski (red.), *Współczesne polskie migracje: strategie – skutki społeczne – reakcja państwa* (s. 77-94). Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.